218 des.67

UAB Universitat Autònoma de Barcelona Biblioteca d'Humanitats

HENRY MILLER

Tot allo que ens ensenyen és fals, digué Rimbaud. Per aixo Henry Miller enfila el camí més difícil, per aixo es converteix en un "out-law" de les lletres, per aixo nedara contra corrent en les aigües turbulentes de la vida i grimpara pels roquissars més abruptes del món de la literatura. Perqque, si tot el que ens ensenyen és fals, cal partir a la recerca de la veritat. I per a descobrir la veritat no ens podem conformar a passar lliscoant per la superficie de les coses, sinó que sera menester pouar en les entranyes més profundes de la vida; caldra arrancar lapell de l'home, i no podrem deixar cap organ ni cap viscera sense examinar; caldra arribar a l'os i, encara, forçosament l'haurem d'esberlar fins que en brolli el moll. Després ens endinsarem pel misteri: avançarem pel laberint tortuós de la psique i pels viaranys més ombrívols de la ment. Escorcollarem les passions que donen impuls a l'ésser; ens aturarem al cimal obscur i lluminós del sexe i, des d'allí, ens elevarem devers el resplendor atuïdor de l'amor i ens capbussarem en la infinitud eterna de l'Univers, bo i descrivint una elipse cosmica.

La decisió d'emprendre aquest camí, ve precedida d'una revolta. Una revolta que comportara la ruptura de totes les traves, de totes les cadenes; una revolta que comportara una alliberació. La lluita, pero, que ens veurem obligats a mantenir bon punt ens hagim decidit a assolir la llibertat, pot durar tota la vida i caldra emprendre-la ben armats i amb el cor ben trempat, perque les batalles seran acarnissades, sagnants, mortals.

L'obra de Henry Miller és la biografia d'aquesta lluita per assolir la llibertat i per descobrir la veritat. Les seves armes són els mots; les seves defenses, l'Amor, l'Humor, l'Art, el Joc... un cor ferm, trempat a l'enclusa de la Vida.

Nascut a Yorkville (Nova York) el 26 de desembre de 1891, passara la infantesa a Bushwick, un sector de Brooklyn, i gaudira de l'existencia lliure del noi de carrer, la qual constituira l'aprenentatge més efectiu del seu futur ofici d'escriptor. Molt aviat les dones entren dins l'orbita del seu sistema planetari. Als setze anys coneix Miriam Pinter, la qual

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

haura d'esdevenir la materialització de la dona ideal que s'havia anat gestant en la seva imaginació. L'escola, la Eastern District High School, l'allunyara de la "colla" del carrer, perque no tots els xicots de la seva edat poden continuar estudiant i vagarejant, puix que ben aviat han d'aprendre un ofici. Val a dir, també, que els jocs de la infantesa el cansen i els nois de la seva edat el fastiguegen. En canvi, ladona li afua lacuriositat, se li apar "com una mena d'esfinx", com diu F.-J. Temple (MILLER - Classiqes du XXe. Siecle. Editions Universitaires, París, 1965), "per la qual se sent atret per a desxifrar-ne l'enigma". Miriam Pinter sera substituïda per Renée Tietjen, "una verge francesa medieval, plena de llum i de gracia", com e ll mateix la descriu. Aquestes dones, pero, restaran com una boira difusa en el fons del record. El primer amor autentic el trobara l'any 1907: Cora Seward. Amb tot, la seva timidesa l'inhibira de decidir-se a dir-li el mot que calia... "Vaig preferir castigar-me", ens diu. Dos anys més tard, entra al City College de Nova York, on només hi concorre dos mesos: es rebella a acceptar els metodes educatius en vigor. Tot seguit entre a treballar a La Everlasting Portland Cement Company, bo i sometent-se, durant aqesta epoca, a una ferria disciplina corporal mitjançant practiques gimnastiques, i s'afecciona, sobretot, a la bicicleta. Amb un grup d'amics, funda el club dels "Deepthinkers" (el qual esdevindra, posteriorment, la Xerxes Society) Paral.lelament amb la cultura física, conrea el camp de la intel.ligencia. Així al costat dels seus ídols esportius d'aleshores, Jack Dempsey, Georges Carpentier, Frank Kramer, Oscar Egg, etc., trobem els seus ídols literaris: Dostoievski, Nietzsche, Hamsun... "La meva avidesa i la meva curiositat m'empenyien simultaniament en diverses direccions", ens confessa. L'atreien les pintures rupestres, el teatre alemany, els dibuixos dels folls, el baseball, els escacs... Aquest mateix any (1909), s'inicien les seves relacions amb la vídua Pauline Chouteau, una dona molt bella de trenta-sis anys. "Tenia el riure facil", ens diu Miller, "pero els seus ulls eren tristos, terriblement tristos, eren els ulls d'una armenia. Era del tot adorable: cos venusia, anima venusiana, lleial, amable, curulla de gratitud, totes les virtuts de la dona, pero tenia quinze anys més que jo. Aquests quinze anys de diferencia em feien tornar boig". Prou que es proposa de tallar aquelles relacions que

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

l'enfonsen en una profunda crisi sentimental i el lliguen a una dona a la qual no estima. Cada dia, però, torna a ella... per pietat. La pietat li serra la boca i no li deixa llençar el crit que li martelleja el cervell, aquell crit de "Jo no l'estimo!", que ell es repeteix amb insistencia, i que mai, però, no arriba a atravessar la barrera dels seus llavis. Finalment, opta per fugir. Fuig disposat a refer la seva vida.

Segueix un període en el qual Miller és atenallat per la desesperança més anihiladora, el pitjor període de la seva vida, com ell mateix ha confessat. Algunes coses vitals de l'existencia començaran a fer-se-li patents i el marcaran per sempre. Quin sentit té la funció sexual sense l'amor? Per que ha renunciat a l'amor autentic i s'ha deixat arrossegar per la força de l'instint més primari que l'ha menat en aquesta cruïlla sentimental? Mai més no podra oblidar a Cora Seward (la qual ens presenta amb el nom de Una Gifford en els seus llibres) "On és Una?", preguntara colgat per la desesperança. Que ha passat? Per que l'ha deixada amb un simple "A reveure", si allo que ell li volia dir era: "Vine! Vine que jo no puc pas viure sense tu!" Als seixanta anys, a Nexus, encara escriura: "Jo continuo pensant en Una Gifford". Mai no podra oblidar a Una, l'a or absolut mai no abastat.

Tal com li esdevindra sempre en els moments més difícils de la seva vida, en encontre, una coneixença nova, la topada amb un home o amb una dona extraordinaria, sera la medicina ideal el tractament just, per a superar la crisi espiritual. En fugir de la vídua Pauline Chouteau se'n va cap a California. Allí coneix (l'any 1912) el filosof Robert Hamilton Challacombe, soci de la Societat Teosofica de Point-Loma. "Per primer cop a la vida, vaig conèixer un interlocutor que cercava darrera el sentit dels mots, l'essencia mateixa de les coses (...)(era) un home que filosofava constantment - que vivia la filosofia que explicava". A partir d'aleshores, Miller ja no pot tornar a veure les coses com les havia vistes abans de conèixer aquell home excepcional. Aquell filosof l'introdueix al món de Swedenborg i de Jakob Böhme. Apren que tot és u; que els segles tenen la mesura en un sol dia; que la mort és únicament una altra dimensió de la vida. Sera atret per Kant,

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

per Eckhart, pels místics del Tíbet, pels mormons, pels quaquers, pels adventistes, pels presbitarians, pels unitaristes, pels teosofs, per totes i cada una de les formes del pensament religiós. En aquesta recerca d'un Déu, d'una fe, d'un mode de viure, no acceptara, pero, cap mestre. "Hom és sempre un deixeble. Talment com Jesús i Buda eren deixebles. De qui, no ho sabem. L'únic mestre és la vida"

A California el mena no solament l'impuls que l'allunyaria de la vídua, sinó el desig d'entrar en contacte amb la Natura, de capbussar-se en la vida primitiva (per tal d'esborrar l'emprempta profunda amb que l'ha marcat la vida mecanitzada de la urbs, els cels expastifats pel fum de les fabriques, com asenyla Temple), a l'encalç "del cel blau, de les aigües turbulentes, de la pau i de la joia, de la fecunditat i de la ressurrecció, d'una vida eterna, abundant, superabundant", com diu Miller. Ell vol per a la societat una existencia semblant a la que desitja per a l'individu. "Voldria que tot el món fos com jo, si més no en esperit. Jo no sóc pas l'enemic de l'home" "El veritable enemic de l'home", diu Miller, "és la societat organitzada" "Aquells qui viuen sota un regim democratic avui gaudeixen de tan poca llibertat d'elleccio (...) com aquells qui viuen sota el jou del feixesme o del comunisme. En nom de la llibertat, tothom esta obligat a acatar una disciplina de partit". L'experiencia qque efectuara a Chula Vista, en una granja tarongera californiana, en la qual hi treballara com a jornaler, no és pas positiva. Aconsegueix de ser ell mateix, en aquella granja on treballa com un esclau?, es pregunta. Ha fet algun progrés? "Jo em dic que no. No sóc sinó un pobre ésser miserable i abandonat." De California marxara a Arizona. Tampoc allí no trobara la pau que cerca, i se sentira perdut, com en un immens desert, al mig de la seva solitud i de la seva miseria.

També ara trobara la persona adequada: Emma Goldman. L'anarquisme d'Emma Goldman, tot i que l'atansara als problemes que pretenen de resoldre els moviments obrers internacionals i que li desvetllara l'interes per Jim Larkin, Giovanetti o Carlo Tresca, no fara sinó enfortir el seu convenciment que, allà capdavall, allo que compta és l'individu. D'aquí que Miller no s'enroli mai a cap partit polític. No vol perdre la llibertat en sotmetre's a la disciplí-

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

na de partit. Per aixo, diríeu que se situa al marge de la Historia. No creu en el canvi ~~xxxxxxxxx~~ de les estructures per evolució i, ho hem vist, no pot acceptar cap mena de societat"organitzada". Pero, tanmateix, aquest home vital el que no pot fer és quedar-se al marge de la Vida, i el seu amor per tot allo que és bell, ver i vivent el menara a la revolta, una revolta que haura de potenciar-se mitjançant la recerca de la veritat de l'individu: la seva veritat. I aquesta veritat ens l'haura d'oferir en un llibre, el Llibre de la seva vida.

Aquest llibre, pero, encara no ha estat començat. L'any 1914 torna a Nova York. S'inscriu a la Sargent School of Arms en la qual creu que podra esdevenir professor de cultura física, pero aviat ha de quedar-se a treballar al taller de sastre del seu pare, perque aquest es posa malalt, i allí s'ocupa d'atendre els dients, els corredors de teles, de botons, etc.... i allí, en els moments de lleure, llegeix i comença d'escriure. "Crec que el meu primer treball fou un llarg assaig sobre l'Anti-Crist de Nietzsche, escrit al taller del pare". De totes maneres, encara no ha ~~xxxxx~~ pensat a convertir-se en escriptor. En aquesta epoca coneix un dels autors que més l'hauria de suggestionar: Frank Harris, qui aleshores treballava en una biografia d'Oscar Wilde, i publicava novel.les amb una gran dosi d'erotisme i una gran llibertat d'expressió. També coneixera David Belasco, autor dramatic, actor, director, i tota una galeria de personatges, alguns extravagants i excentrics, que més endavant Miller retrataria en un dels capítols de Blck Spring (Primavera Negra), titulat justament "~~El~~ L'obrador taller de sastre", amb una dosi d'humor, i de pietat ensems, que donen en aquestes pagines una qualitat que les fa dignes de figurar en una exigent antologia del genere.

L'any 1916, els EE.UU. entren en guerra al costat dels Aliats. Miller fidel als seus principis, fa mans i manigues per tal d'escapar a la mobilització. Durant un parell de mesos, treballa en la classificació de correspondencia a Washington, en el Ministeri de Guerra, i també col.labora com a periodista en un diari. Agreujada la salut del seu pare per causa de la malaltia que el consumeix, ha de tornar a fer-se carrec del taller. Ara, per primer cop, l'any 1917, es casara. Beatrice Sylvas Wickens, una pianista de Brooklyn,

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

sera la seva muller. Llevat de donar-li una filla (Barbara Sylvas) el 1919, sembla que aquesta dona no assolirà de marcar cap fita positiva en la vida de Miller, i així el fracas del matrimoni es resoldrà mitjançant el divorci l'any 1924. La seva filla no la tornarà a veure fins al cap de trenta anys. D'aquesta primera esposa n'ha fet un esquemàtic esbós psicològic a Black Spring, en el passatge en que, compadit de l'estat desastrós del pseudo-baró Von Eschenbach, sifilític i sense un ral, el convida a sopar a casa seva i, després, a viure-hi.

En els darrers anys d'aquest matrimoni malastruc, i bon punt el seu pare supera la malaltia, Miller abandona de nou el taller de sastre i fa les feines més diverses, durant lapses més o menys breus, "jobs" que abandona per iniciativa pròpia o dels quals le'n treuen: bibliotecari, ajuda de cambra, corredor d'assegurances, revisor de tramvia, monitor de gimnàstica, contrabandista de begudes, taqui-dactilògraf, enterramorts, grum, mecànic, estadista... L'any 1920 entra a la Western Union Telegraph Company de Nova York, The Cosmodemonic Tepegraph, o Cosmococcic, com l'anomena en les seves obres, on hi treballa com a Cap de Personal de Transmissions. Un dia desapareix sense acomiadar-se de ningú, sense cobrar el sou: s'ha adonat,"amb una desesperació que mena a la rabia", que no era sinó un titella "a les mans del qual la societat li havia posat una metralladora". La idea d'haver de negar-se a donar feina a la corrua d'homes miserables i sense esperança que s'ofereixen per a fer de missatger no és tolerada per la seva sensibilitat que s'esmicola davant el dolor d'altri.

Poc temps abans de prendre aquesta decisió, prova d'escriure, per primer cop, un llibre. Volia "escriure quelcom que fos vendible, que fos llegit per la gent i que em permetés de dir: Veieu, està signat amb el meu nom". L'escriu en tres setmanes, aquest llibre, durant unes vacances, l'any 1922, i el titula: Clipped Wings. Mai no serà publicat. Però el primer pas és fet i l'experiència és positiva. A un home a qui no l'espanta la veritat, com és Miller, Clipped Wings li servirà per a descobrir les falles, i els punts febles de la seva capacitat per en aquell ofici. "Suposo que el meu llibre", manifestarà després,"degué ser el pitjor que cap home hagi escrit mai. Una

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

obra colossal i falsa del començament a la fi"

En un ball-taxi del Bradway coneix June Edith Smith, una "taxi-girl" que esdevindra l'heroïna principal dels llibres que seguiran a Tropic of Cancer, sota ~~xxxxxxx~~ els noms de Mona i Mara, indistintament. En divorciar-se de Beatrice Sylvas es casa amb June el mateix any 1924. Tot i que Miller afirma que al Costat de June no podia començar la gran obra que havia projectat d'escriure mentre feia d'enterramorts al Park Department de Queen's County, "un sol llibre enorme, un volum sense fi, potser més gruixut que la Bíblia", també reconeix que, si no l'hagués coneguda, probablement no hauria pas esdevingut escriptor ni hauria partit mai d'America. June és la Seductora "bruna, bella, capriciosa i excentrica", com la descriu Alfred Perles, el biograf de Miller per excel.lencia, "una d'aquestes femmes fatales com les que hom troba en certes novel.les franceses. Ella li féu sofrir les tortures de l'infern, pero ell era prou massoquista per a delitar-s'hi. A més, l'estimava. Quan hom s'afecciona a l'alcohol o a l'opi, no es demana pas si aquestes drogues són bones per a l'organisme. June era pitjor que l'alcohol i l'opi combinats. Pero ell l'estimava"

La parella s'instal.la a Brooklyn, obren un local, un "speak-easy" com en deien a l'epoca de la Llei Seca, i es dediquen a la venda clandestina de licors. Miller ha escrit una serie de poemes en prosa, Mezzotintos, i decideixen d'editar-los. L'editor sera la seva propia muller, i al peu editorial figurara el nom de June E. Mansfield, que és el pseudonim que ella utilitza. Ella mateixa s'ocupara de vendre el llibre: l'ofereix als clients dels restaurants i als dels cabarets nocturns. El licor el venen als amics i coneguts i, manta vegada, a credit, de manera que la llista de deutors es va engruixint paral.lelament amb els deutes.

Miller empren un viatge cal al Sud amb Joe O'Regan, a qui trobarem a les seves obres amb el nom de O'Mara, i, en telefonar a June, aquesta li comunica que és reclamat per la justícia. El viatge esdevé una fugida devers Miami; realitza les feines més ~~xxxxxxx~~ diverses de nou, les quals varien d'un dia a l'altre (adhuc demana almoina), pero aquesta vida s'adiu amb el seu taranna anarquic i la viu amb el cor joiós. No trigara, pero, a demanar-se un altre

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

copqui és i quin és el seu destí. Retorna a casa seva. Per bé que encara continua casat amb June, viuen separats. Miller enceta un nou intent de posar a prova el seu talent d'escriptor. Escriu el primer acte d'un drama, que mai no acaba; comença una narració, L'home acabat... Es en aquest moment quan troba una feina d'enterramorts al Park Department de Queen's County i quan esbossa el pla s'escriure una gran obra. Al mateix temps, descobreix Rámbaud, i Miller també s'enfonsa "en les profunditats de la (seva) tardana i perllongada Saison en Enfer", com diu ell mateix. Segons Perles, June se n'ha anat a París, havent abandonat Miller en el moment més crític de la seva Saison en Enfer, la qual cosa el seu amic i biograf considera com una crueltat.

Tanmateix, la passió que Miller sent per June l'arrossegara una i altra volta als seus braços. I heus aquí que la parella empren un viatge per Europa. Henry i June, diu Perles "étaient à Paris en touristes. Ils avaient beaucoup d'argent. June l'avait gagné grâce à ses talents putassiers de taxi-girl". F.-J. Temple, qui ha subratllat el menyspreu que sent Perlès per June, s'estima més de creure que els diners els ha guanyats Miller amb alguns articles. Les relacions del matrimoni, pero, no han millorat i les baralles més violents acaben en les reconciliacions més turbulentes. S'estatgen a l'Hôtel des Ecoles, rue Dolambre. Després, durant sis mesos, viatgen per Europa. El vaitge acaba amb el retorn a Nova York. Ara: Miller s'ha enamorat de París, i la ciutat de la llum l'atreu com una dona, per emprar la imatge de Tmple. Hi tornara, doncs, per bé que aquesta vegada tot sol, en 1930. Surt de Nova York amb deu dolars que li deixa el seu amic Emil Schnellock, arriba a Londres i d'allí salta a París.

S'instal.lara a l'Hôtel Central, 1 bis, rue du Maine, on s'estatja Alfred Perlès, qui aleshores treballa per al Chicago Tribune. Perlès, per tal que Miller pugui guanyar alguns diners, s'avé a signar unes notes que aquest escriu sobre la vida parisina per en aquell diari. (Cosa curiosa: un d'aquests articles, escrit per Miller, li valgué a Perlès una felicitació del crític angles Cyril Connolly) També escriu uns papers que tramet a Nova York, els quals són publicats per June, signats amb el seu pseudonim de June E. Mansfield. Encara: Perlès el fara entrar de corrector al Chicago

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

Tribune, pero tampoc aquesta feina no aconseguira de retenir-lo afermat a una cadira. I no és pas, com observa Temple, per la feina en si, sinó per la repugnancia que sent a sotmetre's a una tasca regular, cosa que considera humiliant i nociva. Mentrestant, sol concórrer al Dôme i a la Coupole, i fa una colla d'amics: el dibuixant Frédérik Kann, Samuel Putnam, el fotograf Brassaï, Frank Dobo, Wambly Bald, Richard Osborn, Michael Fraenkel, Richard Lowenfelds, Walter Freeman, el pintor hongares Tihanyi, l'editor de This Quarter, Edward Titus, marit de Helena Rubinstein, i d'altres, tots els quals apareixeran amb els noms canviats a Tropic of Cancer. Malgrat que pertany a una categoria mediocre, l'Hôtel Central li resulta massa car a Miller, tot tenint en compte la magresa dels seus ingressos economics. Un dels nous amics, Richard Osborn, el qual treballa en un banc, i viu amb una jove russa, Irène, als Champs de Mars, se l'enduu a casa seva. "Si no hagués estat per en Fillmore (Osborn)", ens explica Miller, "no sé pas on seria ara - probablement, mort" (...) "Al matí en Fillmore em sacsejava barroerament i em deixava un bitllet de deu francs sobre el coixí".

Després de l'experiencia al Chicago Tribune, no torna a fer la prova de cercar una feina estable. Viu al dia, i la colla d'amics li assegura la subsistencia. "A un ritme de dues menjades diaries", diu Alfred Perlès, "en té prou amb catorze amics, així mateix pot seleccionar aquells qui practiquen la millor cuisine bourgeoise". Segons que sembla, tots es mostren encantats de compartir la taula amb ell, i Miller se les engènyia per tal de retribuir-los o regraciar-los d'una manera o altre: despara taula, neca la vaixella, duu la canalla a passeig... Tots, pero, es consideren ben pagats simplement amb la seva conversa. Finalment, coneix Michael Fraenkel, un jueu d'origen eslau, que gaudeix d'una petita fortuna i de molt de temps, el qual esmerça a fer poesia i a filosofar sobre el problema de la mort. Igual com Miller, passa una dura infantesa. Fou venedor de diaris, estudia, aconseguí una beca, esdevingué bibliotecari i finalment professor d'una petita escola. Fraenkel convida Miller a viure gratuïtament al seu departament de la Villa Seurat.

Així arribem a un moment crucial a la vida de Miller (l'any 1931): aquí, a Villa Seurat, comença d'escriure Tropic of Cancer; ensems coneix Anaïs Nin+

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

(+ F.-J. Temple diu que Anaïs Nin és "una jove americana, nascuda a Neuilly (...) filla del pianista espanyol Joaquim Nin i de la cantatriu danesa Rosa Culmell". Sabedors de la confusió que tenen els estrangers respecte a les distintes nacionalitats que informen la Península, ens hem posat a escatir el vertader origen del pare d'Anaïs Nin, i hem descobert que Joaquim Nin fou un pianista català, nascut el 1870 i traspassat l'any 1950 a Buenos Aires. Ara bé, en realitzar la recerca, hem trobat un altre Joaquim Nin, pero aquest duu un altr cognom enllaçat amb un guió al cognom patern: -Culmell. La pregunta surt sola: sera aquest Joaquim Nin-Culmell fill de Joaquim Nin i, per conseqüent, germa d'Anaïs Nin? Formulada al mateix Hen ry Miller, aquesta pregunta, ensha contestat: "You are correct about Anaïs Nin's father and brother, yes!") Els biografs de Miller ens asseguren que el paper jugat per Anaïs Nin a la vida del nostre autor pot ser qualificat de capital, per bé que encara no ens és permes de mesurar-ne tot l'abast. Temple diu: "Anaïs Nin no pogué ser un pal.lid confident; la seva bellesa, la seva personalitat, el seu talent li reservaven un paper ben altre que el d'un simple comparsa". Sigui com sigui, sabem que Anaïs i el seu marit, Ian Hugo, home de negocis i cineasta d'avant-guarda, es creuaren en el camí de Miller "en el precís moment", diu Temple, "en que aquest esdevenia perillós"

Anaïs Nin ja era coneguda en els ambits literaris per un assaig sobre D. H. Lawrence i, en aquella epoca, estava acabant el volum quara nta-dos del seu "Diari" inedit (Tot just molt darrerament n'han estat publicats dos volums als EE.UU. i a Anglaterra, i un tervor esta en preparació (juliol 1967)), en el qual Miller ha trobat les qualitats "d'una confessió monumental que haura d'ocupar un lloc, bon punt sera lliurat al món, al costat de les revelacions de Sant Agustí, de Petrone, d'Abelard, de Rousseau, de Proust i els altres". La comunió espiritual d'aquests dos éssers extraordinaris s'ha posat en relleu en el "Prefaci" d'Anaïs Nin a Tropic of Cancer, d'una banda, i en el retrat apassionat dibuixat per Miller d'aquesta escriptora practicament desconeguda a ~~Un ésser estel.lar~~ Un être étoilgne, de l'altra.

Tropic of Cancer brolla de la ploma de Miller a un ritme adelerat, unes deu o quinze planes diaries. Fuma molt, escolta música i passeja... La dea creadora, pero, sera aviat estronnada temporalement: l'hivern del 1932-33 el

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

passa a Dijon, en el Lycée Carnot, on ha de dictar unes classes de conversació en angles. Bon punt arriba al Lysée, ja se n'hauria entornat, tal com ens explica en unes pagines admirables a Tropic of Cancer amanides amb unes humorístiques observacions que contrasten amb el pessimisme que aclaparava Miller en aquells moments. A la fi, abandona el Lycée Carnot sense ni acomiadar-se de ningú, "a la francesa", com diu ell.

Se'n va a viure al pis d'Alfred Perlès, a Clichy. Allí acaba Tropic of Cancer, i comença Black Spring. Som a l'any 1933. June torna a París i, després d'una nova temptativa de reconciliació fracassada, Miller empren un viatge cap a Anglaterra, on no el deixen entrar (aquest episodi és explicat a Via Dieppe-New Havon) i June retorna als EE.UU.. No es tornen a veure mai més.

L'any 1934 (ell s'ha instal.lat de nou a la Villa Seurat, amb Michael Fraenkel), apareixera Tropic of Cancer a França. Per conducte de l'agent literari William A. Bradley, Jack Kahane, director de l'Obelisk Press de París (una editorial que publica obres d'autors anglo-saxons bandejats en llurs propis països per raons de pornografia), coneix Tropic of Cancer i de seguida s'adona que té a les mans una gran obra. Kahane, bon amic de James Joyce i d'Stuart Gilbert, i d'altres escriptors de l'epoca, ja havia publicat My Life and Loves de Frank Harris, i hauria de publicar Rock Pool de Cyril Connolly i el Black Book de Lawrence Durrell. Quan sortira de la imprempta Tropic of Cancer, ell mateix li dura personalment el primer exemplar a Miller. Aquest llibre, Miller l'havia reescrit tres vegades.

En els anys següents, no parara d'escriure: Tropic of Capricorn, / la trilogia The Rosy Crucifixi on (Sexus, Plexus, Nexus) The Colossus of Maroussi, The World of Sex, The Air-conditioned Nightmare, The Books in my Life (Els llibres en la meva vida), Big Sur and the Oranges of Hyeronimus Bosch, Remember to Remember... infinitats d'articles, de cartes, d'assaigs...; es casara, encara, dues vegades més; el seu amor per la pintura el menara devers la creació plastica en detriment de la creació literaria; exposa les seves pintures (aquarel.les) a Japó, Londres, Jerusalem, Tel-Aviv...; és nomenat membre de l'Institut Nacional de les Arts i de les Lletres; una serie de processo li són iniciats a Nortie-

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

ga , per la seva obra Sexus, als quals respondra amb unes cartes que han esdevingut famoses (sobretot, Defense of the Freedom to Read, 1959); viatja molt i coneix pintors, escriptors, crítics, poetes, actors (Blaise Cendrars, Jean Varda, Bezabel Schatz, Lawrence Durrell, Maurice Nadeau, Geraldine Fitzgerald, Georges Simenon, etc., etc.); ~~l'any 1962 es trasllada~~ l'any 1962 es trasllada a Mallorca per a integrar el Jurat del Premi Formentor; l'any 1963, ha de fer front a una serie de processos al seu propi país, a ran de l'aparició dels seus llibres més famosos (els Tropics, Black Spring, els quals no són publicats als EE.UU. fins l'any 1961); uns mesos abans de complir els setanta-cinc anys (18 de setembre 1967), empren un viatge a Europa i Japó per tal d'exposar els seus quadres...

Ens hem explaiat, potser excisavament, a narrar l'atziaga vida d'aquests gran escriptor nord-americà conscients de com pot ~~xxxxxx~~ resultar fútil aquest esbós biografic per al lector que conegui l'obra de Miller, pel fet d'informar aquesta en conjunt una amplia autobiografia. Pero ho hem fet perque al nostre país, fins ara, sols ha aparegut Un diable al Paradís (el capítol de Big Sur and the Oranges of Hyeronimus Bosch dedicat a l'astroleg Maurice Moricand) i perque considerem que les dificultats, els obstacles, que hauran de trobar les seves obres més reputades seran molt difícils de superar.

Precisament perque avui, closos els processos i les prohibicions als quals han estat sotmesos Miller i els seus llibres, en els països anglosaxons, quan ja comença de resultar anacronic, ridícul, absurd, conceptuar de pornografics o obscens els Tropics o The Rosy Crucifiction, no voldríem fer ni tan sols el més mínim comentari al respecte. Pero com que a casa nostra, segons que sembla, encara tenen una vigencia insolita totes les erronies concepcions a l'entorn del sexe, de part de les autoritats que s'arroguen el dret de vetllar paternalment per la salut moral del ciutada mitja, com ho demostra el fet de la interdicció que pesa sobre les obres més imporatants del nostre autor, considerem adient de connotar certes observacions degudes a la ploma del mateix Miller formu-

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

lades a l'assaig Obscenity and the Law of ~~Reflexion~~ Reflection.

D'antuvi Miller s'apressa a assenyalar que ~~ixix~~ "discórrer sobre la naturalesa i el significat de l'obscenitat és quasi tan difícil com parlar de Déu". Aviat addueix el testimoni de dos altres autors que han escrit a bastament sobre el tema: l'un, per a defensar-se ell i defensar les seves obres, D.H. Lawrence; i l'altre, en una lluita ingent en pro de la llibertat d'expressió, Theodore Schroeder. El primer assenyla que "ningú no sap que significa el terme obsce". El segon ha dit que "l'obscenitat no existeix en cap llibre ni en cap quadre; és tan sols una propietat de la ment d'aquell qui llegeix o contempla". Segons Miller, aquest autor en la mateixa obra (A Challenge to Sex Censors) aporta el testimoni d'un clergue anonim que visqué un segle enrera, per tal de reformar que "l'obscenitat solament existeix en la ment d'aquell qui la descobreix i n'acusa d'ella a altri". "En l'Epístola als romans (XIV; 14)", diu Miller, "Aixo mateix és dit d'una manera axiomatica: 'Jo sé bé, i n'estic segur, segons la doctrina del Nostre Senyor Jesús, que res no és en si impur, sinó que ho és per en aquell qui pensa que ho és"

Es evident que, en el cas de Miller, deuen ser, en efecte, els censors els qui tenen l'obscenitat ficada al cap. Encara: el que demostren és que no han compres res del que ha volgut dir Miller en les seves obres. Sols s'han esquinçat les vesti dures en trobar alguns mots escatologics o davant les escenes descriptives d'actes sexuals, narrades d'una faisó crua i descarnada. Pero no han penetrat fins al moll de l'os d'aquestes escenes. Una ment sana, lliure de prejudicis, no pot esgarrifar-se en acarar-se amb aquestes escenes, perque Miller no hi ha posat més enfasi que el que posa en la descripció de qualsevol altra funció humana. Aixo cal remarcar-ho: Miller no valora el sexe ni en més ni en menys que el menjar, el dormir, el defecar o l'orinar, funcions, d'altra banda, que cap ésser huma no pot ni desatendre per molta repugnancia que en algú puguin desvetllar "algunes" d'aquestes funcions. Pero, aixo no ho és tot. Ja hem assenyalat, de passada, una de les preguntes que ha turmentat la ment del nostre autor d'una manera constant en el decurs de la seva vida: quin sentit té la funció sexual sense

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

l'amor? Es, doncs, a l'entorn d'aquesta pregunta que hauríem de mirar de bastir una interpretació de l'actitud de Miller enfront el sexe i, per consegüent, provar de valorar aquest aspecte dins la seva obra i en relació amb la seva vida. Aleshores, potser ens sorprendria de veure que Miller no sols no és un pornograf sinó que és un moralista. Es un moralista, sí, per bé que en aquest cas el mot pren una dimensió que deixa molt enxiquit el significat que li donen aquells qui s'han apropiat del qualificatiu i es dreçen com els jutges suprems del captenïment de l'home en el camp limitat del sexe. Perque, Miller creu que l'obscenitat cal cercar-la en relació a d'altres activitats de l'home d'avui. "La por, la culpa i el crim formen el triunvirat que realment governa les nostres vides. On rau allo que és obsce en aquestes condicions? En l'estructura total de la vida, tal com se'ns presenta avui. Parlar del que és indecent, impur, lasciu, brut, repugnanat, etc., sols en conexió amb el sexual, és negar-nos la menja de l'extensa gamma d'aversió-repulsió que la vida moderna posa al nostre servei. Cada un dels compartiments de la vida esta viciat i corcat per allo que d'una faisó tan irreflexiva hom qualifica d'"obsce". Així, Miller s'ha dedicat a denunciar el caracter obsce d'alguns dels actes de l'home modern que res no tenen a veure amb el sexe, actes que cap d'aquells censors que s'han dedicat a la percaça d'obscenitats en les obres d'art no ha sabut veure com a obscens: la guerra, l'explotació de l'home per l'home, la falsa barbolla dels polítics, la industria de guerra... Potser, en el fons, és aquesta denúncia el que més ha molestat els censors... Aixi'ho insinua George P. Elliott en connotar que "L'únic argument valid per a la prohibició de Tropic of Cancer sera que la seva publicació ésun perillós acte politic i no pas que aquest llibre sigui pornografic"

Quant al sexe, l'autor dels Tropics el que s'ha proposat és d'enderrocar les parets de la hipocresia, de les deformacions, de les repressions que constitueixen un laberint en el qual l'home modern s'hi troba perdut assetjat per la por i l'avidesa. El desig pur, la passió que haurien d'acompanyar l'amor són substituïts per deformacions monstruoses que esclavitzen l'home i el deixen incapacitat per a amar. L'obra de Miller és la cronica de la

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

seva lluita particular contra la tirania del sexe, no contra el sexe. I en aquesta lluita ha escollit l'arma més adient al seu mitja d'expressió: la llicencia de llenguatge. Si cal esfondrar les parets d'aquell laberint de que parlavem suara, els mots hauran de tenir tota la força possible, llur so haura de posseir la vibració de les trompetes que enderrocaren les muralles de Jericó, i la llibertat d'escriure haura de ser absoluta. Es mitjanç,ant el llenguatge que Miller expressa la seva revolta, una revolta que no rebutjares. Influenciat pels filosofs orientals, creu que el millor mitja de transformar el mal és d'acceptar-lo completament i joiosament; la qual cosa no vol pas dir que hom s'hi hagi d'immergir, en el mal, sinó que significa que ens cal acceptar-ne l'existencia, tant si ensplau com si ens desplau. L'autor de Els llibres en la meva vida, creu que "res no fóra considerat obsce si els homes aconseguien de realitzar llurs desigs més íntims. Allo que més tem l'home és haver d'encarar-se amb les manif stacions, de fet o de paraula, d'allo que ha refusat de viure, que ha estrangulat o ofegat, com diem ara, en el seu inconscient". La sexualitat, tanmateix, no és un ix mal. El que s'ha esdevingut és que aquells qui dominen la societat han deixat de considerar la sexualitat amb una actitud sana. "Les classes dirigents", diu Temple,"han inventat el tabú de la sexualitat a mesura que les revolucions industrials els han fet perdre el comanament de les masses; l'epifenomen purita fou el mitja de transformar rapidament el sexe en tabú, el qual era considerat com un perill social en tant que simbólitzava una llibertat que no podien amordassar" I per causa d'aquest tabú la sexualitat ha esdevingut el tira que domina l'home d'avui. Es contra aquest tabú que s'adreça l'atac de Miller. Com s'adreçara sempre contra qualsevol trava, barrera, reixa, grilló o mordassa que pugui limitar la llibertat de l'individu.

Aquest atac, pero, s'haura de manifestar en Miller - no podia ser altrament -, d'una faisó singularíssima. El seu ferm individualisme el mena a adoptar actituds que seran criticades o incompreses de part d'aquells qui militen en els partits les fites dels quals són les reivindicacions socials o d'aquells qui agafen el fusell i es posen al costat dels homes que lluiten per tal de prevenir l(advenimment de la tirania. Hom l'acusara de no,

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

haver participat en els grans esdeveniments que han forjat la Historia del nostre temps. George Orwell resta confós en saber que Miller no prenia partit en la Guerra Civil espanyola i que es negava a anar-hi a combatre. El nostre autor, però, li regala un gec de vellut bo i dient-li: "No és a prova de bales, però us donara calor". Perque Miller, per damunt les idees, esta al costat de l'home i contra la guerra. "L'home que s'arma fins a les dents per tal de defensar l'statu quo és l'assassí de tot allo que és bell, ver i viu". L'home Orwell és qui l'interessa, no la idea que el mana a agafar un fusell. Tampoc no en fa esment d'aquest fet. Com a home, "nu i vulnerable", com diu Temple, Orwell pot tenir fred, "és un gest d'home, envers un altre home i no envers una idea". Així Miller es negara a ser un home d'acció perque "l'home d'acció", diu, "sempre es veu obligat a matar sense discerniment, de fer caure els obstacles que li barren el pas. Per tal d'impedir l'assassinat, ell mata i ell mor". I Miller, ho hem vist, no és l'enemic de l'home. El veritable enemic de l'home "és la societat organitzada"

En tot cas aquells qui podrien jutjar l'actitud de Miller, hauria de ser els qui caigueren en el camp de batalla o els qui se'n salvaren, però que mai no traïren l'ideal. D'altres, com el mateix Orwell, o Stephen Spender, o Arthur Koestler, si havem esment de llurs declaracions "a posteriori" (vegeu The God that Failed), potser més valdria que se n'abstinguessin.

Sigui quina sigui l'opinió que ens pugui merexer aquesta actitud de l'autor de The Time of the Assassins, enfront el que hom qualifica de grans esdeveniments de la Historia, creiem, tanmateix, que a despit d'haver-se'n mantingut al marge, com si diguessim, Miller és un home de la Historia contemporania. Anys a venir, quan hom vulgui historiar la nostra folla epoca; quan hom vulgui saber com era l'home d'avui; quan vulgui saber quins temors l'assetjaven, quines angoixes l'atenallaven, a quines disbauxes dels sentits es lliurava; quan hom vulgui saber com estava organitzada la societat, quins abusos se'n derivaven del poder dels governants; quan vulgui assabentar-se dels crims més vergonyants, comesos en massa, organitzadament, en nom de les teories més absurdes; quan vulgui

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

registrar les conseqüencies de les guerres de materials, de les guerres de predomini estadístic, de calcul fred, del prodigiós caracter maquinista de les guerres i els efectes que causaren en l'home de la nostra epoca; quan vulgui esbrinar les il.lusions, els desigs, les anseies que el menaren a la persaça de la felicitat, de la veritat, d'una mica d'amor; quan vulgui escatir quines foren les batalles que hagué de lliurar per tal de donar naixement a un home nou, a un home lliure, aleshores, donos, no podra deixar d'immergir-se en l'obra de Henry Miller, en el Llibre de la seva vida, aquesta obra monumental que és la cronicaesborronadora de la vida d'un Home del segle XX, d'un home que ha tingut la valentia de despullar la seva animaen públic, perque sabia que, a la llarga, aquells qui presenciïn aquest espectacle, o bé hauran de reaccionar tot lliurant-se immediatament a crear el món nou on pugui trobar cabuda l'home nou, l'home lliure, o bé hauran d'enfollir incapaços de resistir la visió aterridora de l'anima nua d'un home que mostra les cicatrius obertes i sagnants que li han produït les arestes esmolades de l'enclusa de la Vida.

Igual com el seu creador, l'obra de Miller no es deixa engrillonar per classificacions simples que l'emmotllin dins els moduls tradicionals. L'opinió que ha merescut els seus llibres ha variat d'acord als diversos criteris dels xescriptors i crítics que s'han pronunciat respecte al nostro autor. Després de l'aparició de Tropic of Cancer a França, Blaise Cendrars, el prodigiós novel.lista frances, el visita personalment a la Villa Seurat i fou el primer a assenyalar l'aparició del llibre en un article a Orbes (el número de 1'1-1-35) al públic frances: "Un ecrivain américain nous est né: Henry Miller qui vient d'écrire son ~~premier~~ premier livre à Paris. Livre royal, livre atroce, exactement le genre de livres que j'aime le plus" Si en un plat de la balança hauríem de col.locar aquelles crítiques que han remarcat que l'estil de Miller és execrable, a l'altre, i com a contrapes, hi hauríem de posar l'opinió de T.S. Elliot, de Sir Herbert Read, de Cyril Connolly, director de la revista anglesa Horizon, el qual admira el talent narratiu i el "ritme equilibrat d'un estil perfectament en harmonia amb el seu creador", d'Aldous Huxley, de John Dos Passos, del poeta William Carlos

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca Humanitats

Williams, qui l'anomena el Dega, de Lawrence Durrell, del crític Wallace Fowlie... Per bé que tots aquests homes han parlat a favor de Miller, potser el qui més bé ha definit la qualitat literaria de la seva obra ha estat aquell qui precisament ha afirmat que Henry Miller "no és un escriptor". En efecte: el poeta Karl Shapiro, després de citar un paragraf escollit a l'atzar d'un dels llibres de Miller, diu: "Probablement no sigui prosa de la més gran, Pero Miller no és un escriptor; Henry James és un escriptor. Miller és un enraonador, un garlaire de xamfra, un profeta, un Patagonia". Pero Shapiro ha puntualitzat que ell creu que Miller és "el més gran autor vivent", tot establint així una pregona diferencia entre l'abast dels mots "escriptor" i "autor". Shapiro diu encara: "No li dic poeta, perque mai no ha escrit cap poema; fins i tot li desplau la poesia, em sembla. Pero tot el que ha escrit és un poema en el millor i en el més ampli sentit del mot". En efecte, amb el lirisme més descarnat amarant la seva prosa, Miller ens mena de la fantasia més pura al realisme més brutal, del superrealisme més gratuït a la reflexió metafísica més profunda. Pero si la qualitat lírica de les imatges eleven el to últim de la seva prosa, caldria no oblidar una altra qualitat inherent a les pagines millerianes: l'humor, aquest rar i preciós tresor que el mateix Miller es plany de no trobar més abundosament en el reialme de la literatura. En canvi, quan Miller s'embranca en la descripció d'una escena matjançant una tecnica narrativa cruament i despietadament realista, quan la seva agudesa penetra la nostra sensibilitat com una daga i ens sembla que la nostra resistencia comença d'afeblir-se, quan la nostra fermesa comença d'esmicolar-se i la tensió dolorosa dels nostres nervis arriba al punt algid, la nota alliberadora de l'humor es fa present i actua com un sedant, com un balsam, com un tonic, i així, renovellats, recuperades les forces, prosseguim la lectura d'aquesta obra tan desigual, tan polivalent, tan complexa com l'anima del seu creador, de la qual, en definitiva, no és sinó un reflex. Es per aixo que alguns qualifiquen Miller de geni, i d'altres de mig foll, de sadic, de massoquista; per aixo, aquests diuen que és un savi, un profeta, i aquells li etziben que 's un dimoni; o bé, trobarem aquell qui arriba a la conclusió que és un "tipus vulgar"... Que és, doncs,

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

Henry Miller al cap i a la fi? Es un "escriptor", o un "autor", un poeta o un profeta, un geni o un foll, un sado-masoquista, un dimoni o un angèl, un Patagonia o un anarquista... Potser sigui totes i cada una d'aquestes coses, pero principalment, si ens arriscavem a definir amb un mot aquest artista indefinible, potser diríem que Miller és un Home.

Jordi Arbones

Desembre, 1967